

Шарай Є. В.,
заступник завідувача відділу забезпечення
діяльності Державного науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС України
ORCID ID: 0000-0002-3932-3435

Науковий керівник:
Чорноус Ю. М.
професор кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.3-4/348-357>

УДК 343.98

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТІВ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС ЯК СПЕЦІАЛІСТІВ ДО ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Анотація. Мета дослідження полягає у розгляді теоретичних і практичних аспектів залучення експертів Експертної служби МВС як спеціалістів до проведення огляду місця події.

Для досягнення мети дослідження використано загальний діалектичний метод наукового пізнання реальних явищ, а також їх зв'язків із практичною діяльністю правоохоронних органів. Спеціальними методами дослідження, використаними в цій статті, є: метод системного аналізу; порівняльно-правовий; компаративний; моделювання.

Теоретичний базис дослідження становлять останні наукові праці українських учених за обраним напрямом.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що на підставі аналізу масиву доступних даних щодо теорії та практики залучення експертів Експертної служби МВС як спеціалістів до огляду місця події розглянуто сучасні можливості й доцільність застосування спеціалізованих пересувних лабораторій криміналістичного, автотехнічного, вибухотехнічного та іншого типу.

Залучення експертів Експертної служби МВС як спеціалістів до проведення огляду місця події є одним із основних шляхів виявлення та закріплення ознак кримінального правопорушення під час досудового розслідування. Здебільшого виявлення злочинів, ураховуючи відомчі нормативні акти, відбувається в складі спеціалізованих пересувних лабораторій криміналістичного, автотехнічного, вибухотехнічного та іншого типу. Наразі існує потреба в удосконаленні взаємодії між техніко-криміналістичними підрозділами органів досудового розслідування Національної поліції та підрозділами Експертної служби МВС, відповідної нормативно-правової бази, а також ужиття заходів щодо поліпшення стану технічного оснащення відповідних установ.

Ключові слова: Експертна служба МВС, експерт, спеціаліст, огляд місця події, взаємодія.

Постановка проблеми. Підвищення рівня професіоналізації злочинності, витонченості способів учинення та приховування злочинів, укріплення їх технічного оснащення зумовлює необхідність упровадження

в практику протидії злочинності сучасних науково-технічних засобів та ефективних методів. Зі зміною структури злочинності, її скерованості на нові види кримінальних правопорушень (економічної спрямованості, учинених з вико-

ристанням вибухових пристроїв, телекомунікаційних та електронних мереж тощо), у тому числі пов'язаних із використанням новітніх науково-технічних засобів, слідчому дедалі складніше проводити розслідування без широкого використання спеціальних знань¹. Однією з обов'язкових умов ефективного розслідування злочинів та їх подальшого судового розгляду є не лише професійний досвід працівників Національної поліції України, що проводять досудове розслідування, а й необхідність використання різних спеціальних знань. Потреби судочинства у використанні досягнень науки й техніки породжують необхідність залучення до провадження спеціальних суб'єктів – носіїв спеціальних знань, які після їх допуску в кримінальний процес є самостійними учасниками кримінального провадження².

У процесі реформування системи МВС – однієї з важливих ланок державної системи забезпечення суспільного правопорядку зазнали змін органи досудового розслідування. Зокрема, до їх структури увійшли сектори техніко-криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій, які були відокремлені від підрозділів Експертної служби МВС. Як бачимо, результатом цих реформ є побудова за європейським зразком Експертної служби МВС як незалежної від органів досудового розслідування, високопрофесійної, відкритої для суспільного контролю мережі експертних уста-

нов, покликаних сприяти утвердженню справедливого суду в Україні. Це дасть змогу позбутися успадкованих ще від радянської міліції традицій, коли керівник слідчого блоку курував експертно-криміналістичні підрозділи, маючи адміністративні важелі впливу на судового експерта та його керівника. У результаті реформування службові взаємовідносини слідчих підрозділів, які увійшли до складу Національної поліції, та державних спеціалізованих установ Експертної служби МВС набули форми взаємодії³. Це зумовлює необхідність вивчення питання щодо особливості залучення експертів Експертної служби МВС як спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема огляду місця події.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Питання залучення експертів Експертної служби МВС як спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій привертають до себе увагу вітчизняних вчених і практиків та інтенсивно обговорюються в наукових колах. Правники досліджують їх окремо або під час розгляду особливостей розслідування злочинів та доказування в кримінальному провадженні. Вагомий внесок у дослідження окремих питань залучення експертів Експертної служби МВС як спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій зробили такі вчені: Волобуєв А. Ф.⁴, Головченко Л. М.⁵, Гончаренко В. Г., Гора І. В.⁶, Дуфенюк О. М.⁷, Клименко Н. І.⁸, Коваленко В. В.⁹,

¹ І В Пиріг, Організація і тактика проведення огляду місця події в сучасних умовах розвитку науки і техніки (2019) 2 (32) *Криміналістичний вісник* 30–37.

² О В Федосова, Використання спеціальних знань у ході розслідування корисливо-насилницьких злочинів, що вчиняються неповнолітніми (2020) 2 (104) *Юридична наука* 472–484.

³ Ю В Вересенко, Адміністративно-правові засади функціонування Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України (дис. канд. юрид. наук, Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України) (Київ, 2021) 222 <https://dndi.mvs.gov.ua/files/pdf/dissertation_Veresenko_lu_V.pdf> дата звернення 25.10.2023.

⁴ А Ф Волобуєва (за ред.), Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів: монографія (Харків, Курсор, 2009) 320.

⁵ Л М Головченко, А І Лозовий та ін., Основи судової експертизи: навч. посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліф. судового експерта (Харків, Право, 2016) 928.

⁶ В Г Гончаренко та І В Гора (за ред.), Експертизи у судочинстві України: науково-практичний посібник (Київ: Юрінком Інтер, 2015) 504.

⁷ О М Дуфенюк, Експертиза у кримінальному провадженні за законодавством України та Польщі: порівняльне дослідження: монографія (Львів, ЛьвДУВС, 2018) 272.

⁸ Н І Клименко, О А Купрієвич, Міжнародне співробітництво судово-експертних установ (2015) 4 *Вісник кримінального судочинства* 130–134.

⁹ В В Коваленко, Застосування науковотехнічних засобів спеціалістами при проведенні слідчих дій: монографія. (Луганськ, РВВ ЛДУВС, 2007) 248.

Ковальов В.В.¹, Пиріг І.В.², Погорецький М.А.,³ Пясковський В.В.⁴, Яремчук В.О.⁵, Шепітько В.Ю., Журавель В.А.⁶, Шерстюк В.М.⁷, Шевцов С.О.⁸, Чорноус Ю.М.⁹. Окремі аспекти взаємодії експертних підрозділів та підрозділів Національної поліції України на сучасному етапі реформування

системи МВС висвітлювали у своїх працях такі фахівці в галузі права та судово-експертної діяльності: Дудич А.В.¹⁰, Лопата О.А.¹¹, Моїсєєв О.М.¹², Науменко С.М.¹³, Перлін С.І.¹⁴, Пілюков Ю.О.¹⁵, Свобода Є.Ю.¹⁶, Сергєєва Д.Б.¹⁷ Степанюк Р.Л.¹⁸, Татаров О.Ю.¹⁹, Тимченко О.В.²⁰, Щербанюк Д.В.²¹,

¹ В В Ковальов, Взаємодія слідчого з працівниками експертної служби МВС України (автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008).

² І В Пиріг, Організація і тактика проведення огляду місця події в сучасних умовах розвитку науки і техніки (2019) 2 (32) *Криміналістичний вісник* 30–37.

³ М А Погорецький, О О Вакулик, Д Б Сергєєва, Розслідування економічних злочинів. Навчальний посібник. 2-ге видання (К., Дакор, 2015) 184; М А Погорецький, Д Б Сергєєва, О Ю Татаров, Розслідування терористичних актів: навч. посібник (К., Дакор, 2014) 160; Розслідування масових заворушень: навч. посібник / М А Погорецький, Д Б Сергєєва, О Ю Татаров та ін.; за ред. М А Погорецького (Київ, Дакор, 2014) 140; О В Бишевець, М А Погорецький, Д Б Сергєєва, Розслідування окремих видів злочинів: навч. посібник (К., Алерта, 2015) 536.

⁴ В В Пясковський, Судово-експертне забезпечення розслідування злочинів проти статеві свободи та статеві недоторканості неповнолітніх (2017) 1 (27) *Криміналістичний вісник: науковопрактичний збірник* 72–78.

⁵ В О Яремчук, Організація і тактика залучення спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій: монографія (Харків, Апостіль, 2015) 228.

⁶ В Ю Шепітька, В А Журавля (за ред.), Інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції: монографія (Харків, Вид. агенція «Апостіль», 2017) 108–144.

⁷ В М Шерстюк, Судово-експертна діяльність (організаційно-правові та морально-психологічні засади): монографія (Сімферополь, ООО «ДІАІПГ», 2008) 196.

⁸ С О Шевцов, Г О Рукавіцина, Д О Островерхов, Судовий експерт: складові професійної компетентності: практичний посібник (Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2021) 49.

⁹ Ю М Чорноус, О А Лопата, Правові засади міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності (2016) 1 (25) *Криміналістичний вісник* 6–12.

¹⁰ А В Дудич, Експерт як учасник кримінального провадження (автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Одеса, НУ «ОЮА», 2017) 23.

¹¹ О А Лопата, Запровадження європейського досвіду до судово-експертної діяльності експертної служби МВС України. Теорія і практика судової експертизи і криміналістики: мат-ли Всеукр. наук. – практ. конф. з нагоди 85-річ. д-ра юрид. наук, проф. Н.І. Клименко (Київ, 27.02.2018) (Київ, Маріуполь, 2018) 193.

¹² О М Моїсєєв, Проблеми, пов'язані із залученням судового експерта до участі в кримінальному провадженні. (2014) 27 (66) 3 *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»* 194–203.

¹³ С М Науменко, Організаційні засади взаємодії експертних установ з правоохоронними органами (2018) 1 (22) 2 *Прикарпатський юридичний вісник* 275–279.

¹⁴ С Перлін, Співвідношення судової експертизи та експертного дослідження в діяльності експертної служби Міністерства внутрішніх справ України (2017) 2 *Підприємництво, господарство і право* 283–287.

¹⁵ Ю О Пілюков, Окремі питання взаємодії та нормативно-правового врегулювання діяльності Експертної служби МВС України та підрозділів досудового розслідування Національної поліції України в умовах реформування системи МВС України (2016) 2 (26) *Криміналістичний вісник* 13–19.

¹⁶ Є Ю Свобода, Актуальні питання використання спеціальних знань під час огляду місця події. Актуальні питання кримінального права, процесу і криміналістики, удосконалення діяльності суду і правоохоронної систем. (Севєродонецьк, 2017) 246–249.

¹⁷ М А Погорецький, О О Вакулик, Д Б Сергєєва, Розслідування економічних злочинів. Навчальний посібник. 2-ге видання (К., Дакор, 2015) 184; О В Бишевець, М А Погорецький, Д Б Сергєєва, Розслідування окремих видів злочинів: навч. посібник (К., Алерта, 2015) 536.

¹⁸ Р Л Степанюк, С П Лапта, Удосконалення організації й тактики огляду місця події в Україні з урахуванням досвіду США (2016) 2 (74) *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка* 300–307.

¹⁹ М А Погорецький, Д Б Сергєєва, О Ю Татаров, Розслідування терористичних актів: навч. посібник (К., Дакор, 2014) 160; Розслідування масових заворушень: навч. посібник / М А Погорецький, Д Б Сергєєва, О Ю Татаров та ін.; за ред. М А Погорецького (Київ, Дакор, 2014) 140.

²⁰ О В Тимченко, Оптимізація судово-експертної діяльності на основі удосконалення інформаційно-доказової баз із урахуванням світового досвіду (2017) 2 *Вісник ОНДІСЕ* 57–64.

²¹ Д В Щербанюк, Генеза уявлень про межі експертної ініціативи в кримінальному провадженні (2017) 6 (2) *Науковий вісник публічного та приватного права* 226–230.

Федотов О. А.¹, Ольховенко С. І., Юсупов В. В.² та інші.

Але повною мірою питання залучення експертів Експертної служби МВС як *спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій та, зокрема, огляду місця події* в умовах реформування системи МВС не досліджено.

Мета дослідження. Метою статті є розгляд теоретичних і практичних аспектів залучення експертів Експертної служби МВС як *спеціалістів до проведення огляду місця події*.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. У словникових джерелах лексема «спеціальний» визначається як «призначений виключно для кого-, чого-небудь, який має особливе призначення, належить до окремої галузі чого-небудь, властивий тій чи іншій спеціальності»³.

Термін «спеціальні знання» з'явився в кримінальному процесі, коли для вирішення питань, що стосуються виявлення, вилучення, закріплення, дослідження та оцінки доказів, стали запрошувати осіб, які володіють знаннями в галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла. Спеціальні знання містять навички та вміння. Навичками називаються дії фахівця, доведені до автоматизму й виконувані точно й правильно. Уміння – це здатність фахівця ефективно, швидко та якісно виконувати цикл дій (роботу) у будь-яких (часом екстремальних) умовах⁴.

У Кримінальному процесуальному кодексі України визначено спеціаліста як особу, яка володіє спеціальними знаннями та навичкам застосування технічних або інших засобів і може надавати

консультації під час досудового розслідування й судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок (ст. 71 КПК України). Отже, ці спеціалісти можуть допомогти слідчому побачити місце події під кутами зору декількох галузей спеціальних знань, що забезпечить повноту та всебічність розслідування⁵. Як доречно зауважує В. В. Коваленко, спеціаліст, надаючи допомогу слідчому у виявленні, фіксації, вилученні та попередньому дослідженні слідів, може надати йому також консультацію щодо перспектив майбутнього експертного дослідження тих чи інших об'єктів, а також щодо кількості матеріалів, потрібних для проведення експертизи⁶.

Поняття й участь спеціаліста під час огляду місця події викликали інтерес як у теоретиків, так і в практиків, оскільки виявлення, фіксація та вилучення криміналістично значущої інформації неможливі без застосування спеціальних знань.

Згідно з положеннями Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби МВС України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події, затвердженої наказом МВС від 03.11.2015 № 1339, зареєстрованої в Мін'юсті 06.11.2015 за № 1392/27837 (далі – Інструкція), за письмовим клопотанням керівника органу досудового розслідування або особи, що виконує його обов'язки, у цій слідчій (розшуковій) дії можуть брати участь експерти науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів МВС України.

¹ О. А. Федотов, До питання щодо централізації судово-експертної діяльності в Україні (2015) 60 *Теорія і практика судової експертизи* 41–46.

² С. І. Ольховенко, В. В. Юсупов, Окремі питання взаємодії експертів-криміналістів та інспекторів-криміналістів, їх адаптація в умовах реформування системи МВС України (2016) 1 (25) *Криміналістичний вісник* 18–21.

³ Словник української мови: в 11 (9) (Київ, Наук. думка, 1970–1980) 916.

⁴ Т. В. Авер'янова, Функции общей теории судебной экспертизы. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: зб. матеріалів Міжнар. наук. – практ. конф. 2 (Харків, Право, 2002) 20–25.

⁵ Е. Д. Лук'яничов, Криминалистическая идентификация объектов по следам памяти: монографія (Донець, Академия, 1998) 111.

⁶ В. В. Коваленко, Актуальні проблеми застосування науково-технічних засобів спеціалістами при провадженні слідчих дій (дис. ... канд. юрид. наук. Київ. 2004) 253.

Вивчення практики використання спеціальних знань під час розслідування злочинів свідчить про їх важливе значення в одержанні доказів у кримінальному провадженні і все більш широке їх застосування учасниками процесу¹.

Так, протягом 2018–2022 років експерти Експертної служби МВС як спеціалісти залучалися до 11 939 оглядів місць подій, із них у 2018 році – 2448, 2019–2256, 2020–2534, 2021–2532, за 2022–2169.

Крім того, для проведення огляду місця події під час розслідування тяжких злочинів протягом 2018–2022 років у 2225 випадках залучалася спеціалізована пересувна лабораторія та працівники Експертної служби МВС, відповідно, у 2018 році – 423, 2019–391, 2020–511, 2021–456, 2022–444. Згідно з Інструкцією [35] спеціалізована пересувна лабораторія Експертної служби МВС, тобто спеціалізований автомобіль Експертної служби МВС, оснащений необхідним обладнанням, призначений для роботи групи працівників Експертної служби МВС, які володіють спеціальними знаннями та навичками застосування криміналістичних та технічних засобів під час проведення ОМП, залучався до проведення огляду місця події в кримінальних провадженнях за клопотанням керівника органу досудового розслідування або особи, що виконує його обов'язки, за наявності об'єктивних обставин, пов'язаних із вчиненням:

1) вбивства або умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, із застосуванням вогнепальної зброї (145 випадків, із них, у 2018 році – 38, 2019–27, 2020–19, 2021–37, 2022 – 24);

2) розбійного нападу із застосуванням вогнепальної зброї з постраждалими особами (17 випадків, із них у 2018–5, 2019–2, 2020–3, 2021–6, 2022 – 1);

3) згвалтування неповнолітньої чи неповнолітнього, малолітньої чи малолітнього або таке, що спричинило особливо тяжкі наслідки (7 випадків, із них у 2018–0, 2019–2, 2020 – 0, 2021–2, 2023 – 3);

4) дорожньо-транспортної пригоди, під час якої загинуло двоє і більше осіб або госпіталізовано до медичних закладів п'ятеро і більше осіб (464 випадків, із них у 2018 році – 110, 2019–100, 2020–90, 2021–96, 2022 – 68);

5) пожежі, під час якої загинуло двоє і більше осіб або госпіталізовано до медичних закладів п'ятеро і більше осіб (74 випадків, із них у 2018 році – 4, 2019–7, 2020–56, 2021–5, 2022 – 2).

6) по інших видах тяжких злочинів (1502 випадків із них у 2018–266, 2019–252, 2020–342, 2021–297, 2022–345).

Рішення про доцільність залучення спеціалізованої пересувної лабораторії до проведення огляду місця події за фактами вчинення інших злочинів приймалося керівництвом відповідної установи Експертної служби МВС спільно з керівництвом органів досудового розслідування з огляду на категорію вчиненого злочину, об'єктивні обставини і необхідність застосування відповідних спеціальних знань. Режим роботи працівників Експертної служби МВС, залучених до роботи в спеціалізованих пересувних лабораторіях, та комплектація лабораторій спеціальними технічними засобами визначаються керівництвом Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України та науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів МВС України².

Так, у 2018 році спеціалізована пересувна лабораторія залучалася 2 065 разів, у 2018–423, 2019–391, 2020–511, 2021–456, 2022–284.

¹ В В Юсупов, Спеціальні і криміналістичні знання у кримінальному провадженні: питання співвідношення (2014) 59 *Криміналістика и судебная экспертиза* 47–55 <http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2014_59_8> дата звернення 25.10.2023.

² Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: Наказ МВС від 03.11.2015 № 1339 <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>> дата звернення 26.10.2023.

Як свідчить експертна практика, роль експертів Експертної служби МВС як спеціалістів очевидна – використовувати спеціальні знання, якими вони володіють, з метою збору джерел доказової інформації.

Інструкція визначає також обов'язки та повноваження працівників як спеціалістів під час проведення огляду місця події – устанавлює низку положень щодо порядку проведення огляду, а саме:

1) відповідно до частини третьої статті 237 КПК України слідчий для участі в огляді місця події може запросити спеціалістів;

2) прибувши для участі в огляді, спеціалісти отримують від слідчого необхідну інформацію про обставини справи, дії учасників огляду місця події, здійснені до їх прибуття, завдання, які необхідно вирішити, та надалі виконують доручення слідчого, що стосуються використання його спеціальних знань;

3) на початку огляду слідчий спільно зі спеціалістами визначають межі й порядок проведення огляду, після чого спеціаліст здійснює фотографування та відеозйомку місця події;

4) отримавши доручення слідчого на проведення динамічної стадії огляду та завдання на виявлення слідової інформації, спеціалісти визначають алгоритм пошуку доказів (слідів, речей, документів) і методи їх виявлення, після чого узгоджують свої дії із слідчим та за його погодженням розпочинають проведення огляду;

5) дії спеціалістів, які безпосередньо пов'язані з виявленням, закріпленням та вилученням слідів і речових доказів, здійснюються відповідно до тактики огляду місця події та методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень;

6) перед переміщенням об'єкта (з метою огляду та виявлення слідової інформації) спеціаліст здійснює його вузлову фотозйомку;

7) під час проведення пошуку та виявлення слідів спеціалісти застосовують

наявні технічні засоби й використовують насамперед неруйнівні методи їх виявлення, а в разі недосягнення позитивного результату – руйнівні методи виявлення слідової інформації;

8) перед використанням руйнівних методів пошуку слідів спеціалісти повинні отримати від слідчого згоду на їх застосування та визначитися з пріоритетом слідової інформації, яка підлягає виявленню, з метою подальшого проведення експертних досліджень у лабораторних умовах;

9) про вжиті заходи та факти виявлення слідової інформації спеціалісти інформують слідчого. Під час огляду здійснюються фотографування та вилучення виявлених об'єктів, фіксуються методи їх виявлення із зазначенням про це в протоколі огляду;

10) під час фіксації виявленої слідової інформації в протоколі спеціалісти надають допомогу слідчому в описі специфічних ознак (вид та кількість виявлених слідів, їх локалізація, спосіб виявлення);

11) за можливості сліди вилучаються разом з об'єктами-слідоносіями. У разі неможливості вилучення слідової інформації з об'єктом-слідоносієм спеціаліст здійснює їх фотографування за правилами масштабної фотозйомки та виготовлення копій (відбитків і зліпків) цих слідів. Уся слідова інформація, об'єкти-слідоносії та інші предмети упаковуються за допомогою спеціаліста згідно з установленими вимогами та передаються слідчому, який проводить огляд;

12) спеціаліст відповідає за якість і повноту виконання отриманих від слідчого або керівника органу досудового розслідування доручень під час проведення огляду місця події.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що на підставі аналізу масиву доступних даних щодо теорії та практики залучення експертів Експертної служби МВС як спеціалістів до огляду місця події обґрунтовано можливості й доцільність застосування спеціалізованих пересувних лабораторій криміналіс-

тичного, автотехнічного, вибухотехнічного та іншого типу.

Висновки. Як висновок, зазначаємо, що залучення експертів Експертної служби МВС як спеціалістів до проведення огляду місця події є одним із основних шляхів виявлення та закріплення ознак злочину під час досудового розслідування. Здебільшого таке виявлення злочинів відповідно до відомчих нормативних актів відбувається в складі

спеціалізованих пересувних лабораторій криміналістичного, автотехнічного, вибухотехнічного та іншого типу. Наразі існує потреба в удосконаленні взаємодії між техніко-криміналістичними підрозділами органів досудового розслідування Національної поліції та підрозділами Експертної служби МВС, а також відповідної нормативно-правової бази та в ужитті заходів щодо поліпшення стану технічного оснащення відповідних установ.

REFERENCES

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

LEGISLATION

1. Instruksiia pro poriadok zaluchennia pratsivnykiv orhaniv dosudovoho rozsliduvannia politsii ta Ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy yak spetsialistiv dlia uchasti v provedenni ohliadu mistisia podii [Instructions on the procedure for involving employees of pre-trial investigation bodies of the police and the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as specialists to participate in the inspection of the scene of the incident] Nakaz MVS vid 03.11.2015 № 1339 <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>> data zvernennia 26.10.2023 [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY

AUTHORED BOOKS

2. Holovchenko L M, Lozovyi A I ta in., *Osnovy sudovoi ekspertyzy* [Fundamentals of forensic examination] navch. posib. dlia fakhivtsiv, yaki maiut namir otrymaty abo pidtverdyty kvalif. sudovoho eksperta (Kharkiv, Pravo, 2016) 928 [in Ukrainian].

3. Dufeniuk O M, *Ekspertyza u kryminalnomu provadzheni za zakonodavstvom Ukrainy ta Polshchi: porivnialne doslidzhennia* [Expertise in criminal proceedings under the legislation of Ukraine and Poland: a comparative study] (Lviv: LvDUVS, 2018) 272 [in Ukrainian].

4. Kovalenko V V, *Zastosuvannia naukovotekhnichnykh zasobiv spetsialistamy pry provedenni slidchykh dii* [Use of scientific and technical means by specialists during investigative actions] (Luhansk, RVV LDUVS, 2007) 248 [in Ukrainian].

5. Pohoretskyi M A, Vakulyk O O, Serhieieva D B, *Rozsliduvannia ekonomichnykh zlochiniv* [Investigation of economic crimes] Navchalnyi posibnyk. 2-he vydannia (K., Dakor, 2015) 184 [in Ukrainian].

6. *Rozsliduvannia terorystychnykh aktiv* [Investigation of terrorist acts] / Pohoretskyi M A, Serhieieva D B, Tatarov O Yu ta in.; za red. M A Pohoretskoho (K., Dakor, 2014) 160 [in Ukrainian].

7. *Rozsliduvannia masovykh zavorushen* [Investigation of Mass Riots] / Pohoretskyi M A, Serhieieva D B, Tatarov O Yu ta in.; za red. M A Pohoretskoho (Kyiv, Dakor, 2014) 140 [in Ukrainian].

8. Byshevets O V, Pohoretskyi M A, Serhieieva D B, *Rozsliduvannia okremykh vydiv zlochiniv* [Investigation of certain types of crimes] navch. posibnyk (K., Alerta, 2015) 536 [in Ukrainian].

9. Yaremchuk V O, *Orhanizatsiia i taktyka zaluchennia spetsialista pry provedenni slidchykh (rozshukovykh) dii* [Organization and tactics of involving a specialist in conducting investigative (search) actions] (Kharkiv, Apostil, 2015) 228 [in Ukrainian].

10. Sherstiuk V M, *Sudovo-ekspertna diialnist (orhanizatsiino-pravovi ta moralno-psykholohichni zasady)* [Forensic expert activity (organizational-legal and moral-psychological principles)] (Simferopol, OOO «DIAIPH», 2008) 196 [in Ukrainian].

11. Shevtsov S O, Rukavitsyna H O, Ostroverkhov D O, *Sudovyi ekspert: skladovi profesiinoi kompetentnosti* [Ostroverkhov, Judicial expert: components of professional competence] praktychnyi posibnyk (Kyiv: DNDEKTS MVS Ukrainy, 2021) 49 [in Ukrainian].

12. *Slovnyk ukraïnskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language] v 11 (9) (Kyiv, Nauk. dumka, 1970–1980) 916 [in Ukrainian].

13. Luk'iianchykov E D, *Krymynalystycheskaia ydentyfikatsiia ob'ektov po sledam pamiaty* [Forensic identification of objects by traces of memory] (Donetsk, Akademyia, 1998) 111 [in Ukrainian].

EDITED BOOKS

13. Volobueiva A F (za red.), *Vzaiemodiia pry rozsliduvanni ekonomichnykh zlochiniv* [Interaction in the investigation of economic crimes] (Kharkiv, Kursor, 2009) 320 [in Ukrainian].
14. Honcharenko V H ta Hora I V (za red.), *Ekspertyzy u sudochynstvi Ukrainy* [Expertises in the Judiciary of Ukraine] naukovo-praktychnyi posibnyk (Kyiv, Yurinkom Inter, 2015) 504 [in Ukrainian].
15. Shepitka V Yu, Zhuravlia V A (za red.), *Innovatsiini zasady tekhniko-kryminalistychnoho zabezpechennia diialnosti orhaniv kryminalnoi yustytstii* [Innovative principles of technical and forensic support for the activities of criminal justice bodies] (Kharkiv, Vyd. ahentsiia «Apostil», 2017) 108–144 [in Ukrainian].

ARTICLES

16. Pyrih I V, Orhanizatsiia i taktyka provedennia ohliadu mistsia podii v suchasnykh umovakh rozvytku nauky i tekhniky [Organization and tactics of conducting an inspection of the scene of the incident in the modern conditions of the development of science and technology] (2019) 2 (32) *Kryminalistychnyi visnyk* 30–37 [in Ukrainian].
17. Fedosova O V, Vykorystannia spetsialnykh znan u khodi rozsliduvannia koryslyvo-nasylnytskykh zlochiniv, shcho vchyniautsia nepovnolitnomy [Use of special knowledge during the investigation of selfish and violent crimes committed by minors] (2020) 2 (104) *Yurydychna nauka* 472–484 [in Ukrainian].
18. Klymenko N I, Kuprievych O A, Mizhnarodne spivrobitnytstvo sudovo-ekspertnykh ustanov [International Cooperation of Forensic Expert Institutions] (2015) 4 *Visnyk kryminalnoho sudochynstva* 130–134 [in Ukrainian].
19. Piaskovskyi V V, Sudovo-ekspertne zabezpechennia rozsliduvannia zlochiniv proty statevoi svobody ta statevoi nedotorkanosti nepovnolitnikh [Forensic expert support for the investigation of crimes against sexual freedom and sexual integrity of minors] (2017) 1 (27) *Kryminalistychnyi visnyk: naukovopraktychnyi zbirnyk* 72–78 [in Ukrainian].
20. Chornous Yu M, Lopata O A, Pravovi zasady mizhnarodnoho spivrobitnytstva u sferi sudovo-ekspertnoi diialnosti [Legal foundations of international cooperation in the field of forensic expertise] (2016) 1 (25) *Kryminalistychnyi visnyk* 6–12 [in Ukrainian].
21. Moisieiev O M, Problemy, pov'iazani iz zaluchenniam sudovoho eksperta do uchasti v kryminalnomu provadzheni [Problems related to the involvement of a forensic expert in criminal proceedings] (2014) 27 (66) 3 *Uchenye zapysky Tavrycheskoho natsionalnoho unyversyteta im. V. Y. Vernadskoho. Seryia «Iurydycheskye nauky»* 194–203 [in Ukrainian].
22. Naumenko S M, Orhanizatsiini zasady vzaiemodii ekspertnykh ustanov z pravookhoronnymy orhanamy [Organizational Principles of Interaction of Expert Institutions with Law Enforcement Bodies] (2018) 1 (22) 2 *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk* 275–279 [in Ukrainian].
23. Perlin S, Spivvidnoshennia sudovoi ekspertyzy ta ekspertnoho doslidzhennia v diialnosti ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy [Correlation of forensic examination and expert research in the activities of the expert service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] (2017) 2 *Pidpriemnystvo, hospodarstvo i pravo* 283–287 [in Ukrainian].
24. Piliukov Yu O, Okremi pytannia vzaiemodii ta normatyvno-pravovoho vrehuliuvannia diialnosti Ekspertnoi sluzhby MVS Ukrainy ta pidrozdiliv dosudovoho rozsliduvannia Natsionalnoi politsii Ukrainy v umovakh reformuvannia systemy MVS Ukrainy [Separate issues of interaction and regulatory regulation of the activities of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the pre-trial investigation units of the National Police of Ukraine in the conditions of reforming the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] (2016) 2 (26) *Kryminalistychnyi visnyk* 13–19 [in Ukrainian].
25. Svoboda Ye Yu, Aktualni pytannia vykorystannia spetsialnykh znan pid chas ohliadu mistsia podii. Aktualni pytannia kryminalnoho prava, protsesu i kryminalistyky, udoskonalennia diialnosti sudu i pravookhoronnoi system [Current issues of the use of special knowledge during the inspection of the scene of the incident. Current issues of criminal law, process and criminology, improvement of court and law enforcement systems] (Sievierodonetsk, 2017) 246–249 [in Ukrainian].
26. Stepaniuk R L, Lapta S P, Udoskonalennia orhanizatsii y taktyky ohliadu mistsia podii v Ukraini z urakhuvanniam dosvidu SSHA [Improving the organization and tactics of inspection of the scene of the incident in Ukraine taking into account the experience of the USA] (2016) 2 (74) *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka* 300–307 [in Ukrainian].
27. Tymchenko O V, Optyimizatsiia sudovo-ekspertnoi diialnosti na osnovi udoskonalennia informatsiino-dokazovoi baz iz urakhuvanniam svitovoho dosvidu [Optimization of forensic expert activity based on the improvement of information and evidence bases taking into account world experience] (2017) 2 *Visnyk ONDISE* 57–64 [in Ukrainian].
28. Shcherbaniuk D V, Heneza uiavlen pro mezhi ekspertnoi initsiatyvy v kryminalnomu provadzheni [Genesis of ideas about the limits of expert initiative in criminal proceedings] (2017) 6 (2) *Naukovyi visnyk*

publichnoho ta pryvatnoho prava 226–230 [in Ukrainian].

29. Fedotov O A, Do pytannia shchodo tsentralizatsii sudovo-ekspertnoi diialnosti v Ukraini [To the question of the centralization of forensic expertise in Ukraine] (2015) 60 *Teoriya y praktyka sudebnoi ekspertyzy* 41–46 [in Ukrainian].

30. Olkhovenko S I, Yusupov V V, Okremi pytannia vzaïemodii ekspertivkryminalistiv ta inspektoriv-kryminalistiv, yikh adaptatsiia v umovakh reformuvannia systemy MVS Ukrainy [Separate issues of the interaction of forensic experts and forensic inspectors, their adaptation in the conditions of reforming the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] (2016) 1 (25) *Kryminalistychnyi visnyk* 18–21 [in Ukrainian].

31. Yusupov V V, Spetsialni i kryminalistychni znannia u kryminalnomu provadzhenni: pytannia spivvidnoshennia [Special and forensic knowledge in criminal proceedings: the issue of correlation] (2014) 59 *Kryminalistyka y sudebnaia ekspertyza* 47–55 <http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2014_59_8> data zvernennia 25.10.2023 [in Ukrainian].

DISSERTATION

32. Dudych A V, Ekspert yak uchashnyk kryminalnoho provadzhennia [An expert as a participant in criminal proceedings] (avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk. Odesa: NU «OIuA», 2017) 23 [in Ukrainian].

33. Veresenko Yu V, Administratyvno-pravovi zasady funktsionuvannia Ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy [Administrative and legal principles of the functioning of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] [Dysertatsiia kandydata yurydychnykh nauk, Derzhavnyi naukovo-doslidnyi instytut Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy] (Kyiv, 2021) 222 <https://ndi.mvs.gov.ua/files/pdf/dissertation_Veresenko_Iu_V.pdf> data zvernennia 25.10.2023 [in Ukrainian].

34. Kovalov V V, Vzaïemodiia slidchoho z pratsivnykamy ekspertnoi sluzhby MVS Ukrainy [Interaction of the investigator with the employees of the expert service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] (avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2008) [in Ukrainian].

35. Kovalenko V V, Aktualni problemy zastosuвання naukovo-tekhnichnykh zasobiv spetsialistamy pry provadzhenni slidchykh dii [Current problems of the use of scientific and technical means by specialists in the conduct of investigative actions] (dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv. 2004) 253 [in Ukrainian].

CONFERENCE PAPERS

36. Aver'ianova T V, Funktsyy obshchei teoryy sudebnoi ekspertyzy. Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky [Functions of the general theory of forensic examination. Theory and practice of forensic examination and criminology] zb. materialiv Mizhnar. nauk. – prakt. konf. 2 (Kharkiv, Pravo, 2002) 20–25 [in Ukrainian].

37. Lopata O A, Zaprovadzhennia yevropeiskoho dosvidu do sudovo-ekspertnoi diialnosti ekspertnoi sluzhby MVS Ukrainy [Introduction of European experience to forensic expert activity of the expert service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] *Teoriia i praktyka cydovoi ekspertyzy i kryminalistyky: mat-ly Bceykp. nayk. – ppakt. konf. z nahody 85-pich. d-pa yupyd. nayk, pprof. H.I. Klymenko* (Kyiv, 27.02.2018) (Kyiv, Mapiypol, 2018) 193 [in Ukrainian].

Sharay Y. V.,

Head of the Information Support,

Planning and Control Sector of the Department of Support of the State Scientific Research Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-3932-3435

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.3-4/348-357>

FEATURES OF INVOLVEMENT OF EXPERTS OF THE EXPERT SERVICE OF THE MIA AS SPECIALISTS IN THE CRIME SCENE INVESTIGATION

Abstract. *The purpose of the study is to analyze the theoretical and practical aspects of involving experts of the Expert Service of the MIA as specialists in conducting an examination of the crime scene investigation.*

Achieve the purpose of the study, the author uses the general dialectical method of scientific cognition of real phenomena and their connections with the practical activities of law enforcement agencies. The special research methods used in this article are: the method of system analysis; comparative legal analysis; comparative analysis; modeling.

The theoretical basis of the study is the latest scientific works of Ukrainian scholars in the chosen field.

The scientific novelty of the study is that, based on the analysis of the array of available data on the theory and practice of involving experts of the Expert Service of the MIA as specialists in the examination of the crime scene investigation, the current possibilities and feasibility of using specialized mobile laboratories of forensic, automotive, explosive and other types are considered.

Involvement of experts of the Expert Service of the MIA as specialists in the examination of the crime scene investigation is one of the main methods of identifying and documenting signs of a criminal offense during the pre-trial investigation. Most crimes (taking into account departmental regulations) are detected in specialized mobile laboratories of forensic, automotive, explosive and other types. There is a need to improve the interaction between the technical and forensic units of the pre-trial investigation bodies of the National Police and the units of the Expert Service of the MIA, the relevant legal framework, and to take measures to improve the technical equipment of the relevant institutions.

Key words: *Expert Service of the MIA, expert, specialist, crime scene investigation, interaction.*